Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXIX № 39 (3502) Варшава, 29 вересня 2024 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Шпротава
Фото - Любуської поліції

Українці долучилися до допомоги постраждалим від повені. с. 8

Про «поховання та розкопування історії» в польсько-українських відносинах. с. 2

XXIX Відкриття культурного сезону українців Вармії та Мазур. с. 10

ISSN 027-8254
39
9 770027 825245

eprasa.pl 7af6776799

АНАЛІТИКА

Мирослав СКІРКА

Про «поховання та розкопування історії» в польсько-українських відносинах

Після надзвичайного досвіду «гуманітарної революції», яка відбулася в польсько-українських відносинах у Польщі у 2022 році, сьогодні ми повернулися до «дореволюційної» реальності. У ній те, що ми думаємо про себе та майбутнє, якого прагнемо, визначає історія чи, точніше, розповіді про неї, тобто запис стану свідомості про те, що сталося кілька поколінь тому. Цей запис є результатом накладання спогадів про часом дуже трагічні події та наративи, котрі пропагували в рамах історичної політики Польщі протягом багатьох років. Польські та українські історики багато говорять про це, але їхні дискусії не охоплюють ширшої аудиторії, і насамперед політиків, які загалом уважніше слідкують за опитуваннями громадської думки, ніж за міркуваннями інтелектуалів.

У цьому контексті у Польщі наново спалахнуло так зване волинське питання. Вже від червня ми спостерігали, як у польському політикумі воно починає з невідомих причин закипати, і для цього використовують різні приводи. Але найяскравіше воно спалахнуло, коли міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба необережно або неуважно наступив на історичну міну під час «Campus Polska Przyszłości» в Ольштині. Динаміка спалаху була повільною. Спочатку мало хто помічав, що термін «українські території», використаний Кулебою для опису земель, з яких комуністична влада примусово депортувала українців у 1947 році (Інститут національної пам'яті вважає інакше), був «обмовкою», котру пізніше виправило МЗС України. Згодом знайшовся «глибший» підтекст, бо замість ексгумації міністр заговорив про акцію «Вісла». Це визнано «рівними» трагедіями, які не можна прирівнювати. А цього, як на мене, не дозволено робити. Контекст розмови підказував, що для Дмитра Кулеби польсько-українська історія налічує близько 1000 років, і там є багато різних болісних подій, а тому на питання історичних «рахунків» треба дивитися ширше. Кульмінацією спалаху стали слова прем'єр-міністра Дональда Туска, який, серед іншого, сказав: «Україна повинна буде відповідати очікуванням Польщі. Ідеться не про копання в історії, а про формування наших стосунків на основі правди. Україна повинна розуміти, що приєднання до Європейського Союзу означає входження в зону політичних та історичних, культурних стандартів. Поки не буде поваги до цих стандартів, Україна точно не стане членом європейської родини». Прискіпливі історики в цьому твердженні легко виявлять елементи «постколоніального дискурсу», коли одна зі сторін визнає, що є носієм вищих стандартів, а інша – повинна їм відповідати. І робить це незграбно.

То що ж це за «польський стандарт» у питаннях польсько-українських політичних та історичних відносин? У 2014 році в Польщі було кільканадцять поховань чи пам'ятників, які встановили польські громадяни української національності у важливих для них місцях. Робили це без належної документації та домовленостей. Такі місця мали статус «незаконних», оскільки не були дотримані процедури. Існують також поховання, які отримали цей статус. Наприклад, могила і встановлений на ній пам'ятник у селі Монастир. Тут поховано членів сотні УПА, до якої входили місцеві жителі, що загинули в 1945 році внаслідок засідки, організованої краще підготовленими силами НКВС. Водночас в Україні було щонайменше 106 місць пам'яті трагедій чи поховань поляків, які також мали статус «незаконних», оскільки поляки чи польські організації, котрі їх споруджували, не дотримувалися всіх процедур, передбачених українським законодавством.

У 2016 році Український інститут національної пам'яті запропонував процедуру взаємної легалізації цих місць, яка мала зняти визначення «незаконно встановлені». Польська сторона не погодилася на такий акт.

З 2015 року ці місця почали оскверняти по обидва боки кордону. Місцева влада в Україні швидко припинила дії вандалів, запідозривши, що їхніми виконавцями були російські провокатори, що хотіли зіпсувати польсько-українські відносини. Пошкодження усунуто. Водночас у Польщі було зруйновано та осквернено 16 пам'ятних місць. У більшості випадків авторами були «нерозкриті зловмисники», хоча поліція отримала відеозаписи, які самі ж зловмисники виклали в інтернеті, наприклад, на каналах на той час уже окупованого росіянами Донбасу. Це були громадяни Польщі, яких можна було ідентифікувати без особливих проблем. Досі формально жодного злочинця не знайдено, мабуть, лише через те, що осквернено «незаконне» місце пам'яті. Крім цієї «нелегальної» діяльності, були й цілком легальні дії. У 2017 році війт ґміни Стубно знищив абсолютно законно «незаконний» пам'ятник на кладовищі в Грушовичах. На прохання української влади передати пам'ятник Україні він відповів діями по-господарськи налаштованого представника місцевої влади та наказав подрібнити монумент, а отриманий щебінь використати для зміцнення дороги. Подібний, господарський, підхід до пам'ятників і надгробків ми бачили в історії, зокрема під час нацистської окупації. Жодну з таких дій польська влада офіційно не прокоментувала. Про це написали журналісти, говорили громадські активісти, але безрезультатно.

У відповідь українська сторона вирішила призупинити видачу погоджень на проведення пошукових та, можливо, у певних випадках (у встановленому порядку) ексгумаційних робіт.

У той час у Польщі посилилася антиукраїнська риторика. В офіційному обігу з'явився термін «бандеризм», і одним із завдань, зокрема Інституту національної пам'яті, була боротьба з цією «чумою». Трохи подібно до боротьби з «українським фашизмом» у всьому світі, яку почав розкручувати путінський кремль.

eprasa.pl 7af6776799

Проблема з мертвої точки мала зрушитись у 2019 році, коли президенти Анджей Дуда та Володимир Зеленський підписали угоду, де визнали за доцільне, щоб польська сторона відремонтувала зруйнований пам'ятник у селі Монастир (один, символічно, на знак доброї волі), а українська сторона почала б видавати дозволи на пошуково-ексгумаційні роботи. Після цієї угоди на могилі в Монастирі з'явилася меморіальна плита, але вона зовсім відрізнялася від зруйнованої, а написи на ній повністю затуманювали правду про це місце. Головне: на плиті не було вказано імен похованих. Українська сторона назвала це актом стирання пам'яті про конкретних осіб, що там спочивають. 2019 рік так і не став проривом у боротьбі за гідне вшанування жертв.

Повномасштабна агресія росії проти України у 2022 році внесла в польсько-українські відносини абсолютно новий, братерський і незнищенний досвід солідарності та порозуміння. Люди творили чудеса, до дій влади та суспільства ми ставилися із захопленням і найвищою повагою. Ми не можемо та ніколи не повинні втрачати цей досвід, а також цінності та значення, що лежать у його основі.

У цьому контексті представники польської та української влади – віцепрем'єр-міністр і міністр культури й національної спадщини професор Пйотр Ґлінський та міністр культури й інформаційної політики України Олександр Ткаченко – 1 липня 2022 року в Києві підписали Меморандум про співпрацю у сфері національної пам'яті. У цьому меморандумі вони встановили спільні завдання у сфері розв'язання історичних питань, а також щодо місць поховань, проведення пошуково-ексгумаційних робіт по обидві сторони кордону. Вони також погодили початок дії документа: «Цей меморандум набуває чинності з моменту підписання. Зважаючи на нинішню агресію російської федерації проти України, його учасники погоджуються, що його практична реалізація розпочнеться через три місяці після скасування воєнного стану в Україні». Слід підкреслити, що попередній уряд дотримався положення цього меморандуму. Улітку 2023 року Міхал Дворчик, тодішній міністр, звернувся до української влади з проханням провести пошукові роботи у двох місцях. Він отримав відповідну згоду, і в результаті цих робіт було ексгумовано одне братське поховання в селі Пужники Тернопільської області. Пошукові дослідження показали, що друге вказане місце визначено неправильно й останків там немає. Важливо, що обидві сторони не розцінили ці дії як порушення меморандуму. Багато в чому тут є заслуга міністра Дворчика, який на той час став відомим в Україні як людина, котра організовує та безпосередньо надає величезну гуманітарну й військову допомогу.

За інформацією Українського інституту національної пам'яті, з 2023 року до української влади надійшло лише одне звернення щодо проведення пошуково-ексгумаційних робіт. Його авторка – Кароліна Романовська, героїня фільму «Сад дідуся». Вона просить гідно поховати загиблих поляків, зокрема членів її родини, у селі Угли Рівненської області. Запит адресований безпосередньо президенту Зеленському, хоча президент України не може відповідати на такі звернення. Відповідні рішення видають органи державного управління. Звернення польки було широко зафіксовано в українських ЗМІ. Наразі ми не знаємо, якою буде відповідь на цей запит.

Офіційно в Україні немає заборони на ексгумацію масових поховань жертв польсько-українського конфлікту, хоча згаданий вище меморандум діє. Українська влада може не дати згоди на пошуки потенційних поховань жертв масових злочинів, бо де-факто багато з цих місць не знайдені й не позначені. До речі, в Україні досі триває війна за майбутнє Європи, зокрема і Польщі. Українська компанія, яка має право проводити ексгумацію згідно з українським законодавством, досі існує, але її працівники вже давно призвані до лав Збройних сили України.

Водночас на горі в селі Монастир, на братській могилі, досі є плита, яка не має нічого спільного із зобов'язанням, взятим у 2019 році Анджеєм Дудою, президентом країни, яка не бореться з нічиєю реальною військовою агресією. Про інші спустошені меморіальні місця польських громадян української національності ніхто навіть не згадує. Від 1990 року, коли оновлений Сенат Республіки Польща прийняв постанову про засудження акції «Вісла», польська держава не може визначити правовий статус цієї примусової депортації громадян Польщі української національності. Про це свідчать нещодавні рішення Інституту національної пам'яті про припинення розслідування у цій справі та рішення Окружного суду у Варшаві про його відновлення у зв'язку з виявленими недоліками та упущеннями, яких допустився ІНП. Ось такий «польський стандарт» у питаннях оцінки історичних подій.

Польща та Україна повинні якнайшвидше розібратися в історичних питаннях, серед яких – належне та гідне поховання останків жертв кривавих подій середини минулого століття. Шкода, що за 80 років ми не можемо впорядкувати такі місця з повагою до загиблих, а різні політичні групи ставляться до цього як до інструменту для досягнення своїх цілей. По обидва боки кордону.

Пошукові роботи та ексгумації дозволять встановити місця поховань, надати їм відповідний ранг і додати до ландшафту, щоб вони назавжди слугували пересторогою від ненависті та презирства. Вони також допоможуть нам встановити більш реалістичну кількість жертв цього конфлікту. Історики все ще посилаються на приблизні дані, але розбіжності у цифрах, що їх називають, – занадто великі.

Усе ж таки з'явилася підстава для впорядкування історичних питань. Ідеться про угоду, котру підписали прем'єр-міністр Дональд Туск і президент Володимир Зеленський 8 липня 2024 року у Варшаві. Вона містить таке положення в статті V, пункт 12: «Учасники погоджуються посилювати співпрацю у проведенні пошуків, ексгумацій та інших заходів, спрямованих на гідне поховання жертв конфліктів, репресій і злочинів, скоєних на території Польщі та України, а також щодо запитів, адресованих компетентним органам обох Сторін для виконання такої роботи».

Потрібні мудрі дії та оновлення бази інституцій у Польщі та Україні, які із взаємною повагою виконуватимуть це важливе завдання. Тут Польща повинна показати відповідний стандарт, тому що в польському небі не літають російські ракети, тут більше людей і ресурсів, щоб цим займатися. Документ існує, але чи за ним стоятимуть бажання та дії, ми з вами побачимо. ●

eprasa.pl 7af6776799

Стань ведучим «Ярмарок Фест» 2024

Наймасштабніша українська молодіжна музично-театральна подія 2024 року відбудеться 48-й раз – це Молодіжний ярмарок у Ґданську «JarmaRock FEST». Його організатори вже заохочують зарезервувати собі в календарі дату 15-16 листопада та приїхати до Ґданська.

«Наш цьогорічний хедлайнер – гурт, який підкорив серця мільйонів фанатів по всьому світу та став символом сучасної української музичної сцени! Це справжня ікона, яка майстерно поєднує етнічні мотиви із сучасним продакшном, хіп-хопом і репом», – пишуть організатори у фейсбуці. Ідеться про переможців Євробачення-2022 – гурт «Kalush Orchestra».

У 2024 році колектив оновив свою концертну програму та візуальний стиль, обіцяючи ще глибші емоції для слухачів. Проте напевно на ярмарковій сцені можна буде почути їхню незабутню пісню «Стефанія», з якою українці перемогли в конкурсі Євробачення.

«JarmaRock FEST» традиційно відбудеться в Ґданську, у клубі B90. Квитки незабаром з'являться в продажу. Також невдовзі буде опублікована детальна програма цьогорічного фестивалю на сайті (jarmarock-fest.com) та на фейсбук-сторінці (JarmaRock FEST).

Зараз організатори шукають ведучих 48.«JarmaRock FEST». Охочі мають заповнити форму, розміщену на фейсбук-сторінці фестивалю. Набір заявок триває до 13 жовтня.

Зустрічі з Юрієм Винничуком

18-20 вересня у Польщі відбулися зустрічі з українським письменником Юрієм Винничуком. Він відвідав Краків, Вроцлав та Ополе в рамах проєкту «Польсько-українське об'єднання культур».

Усі зустрічі були присвячені польському перекладу книги «Легенди Львова», яка представляє культурний портрет цього міста. Завдяки книзі читач потрапляє у львівський світ, населений духами, чортами, відьмами, де легенди переплітаються зі світом реальним, а поряд із міфічними істотами живуть історичні особи – королі, бургомістри, чорнокнижники й батяри.

Слід загадати, що Юрій Винничук систематично працює з темою Львова. Окрім представленої книги, письменник написав «Таємниці львівської кави», «Львівські кнайпи».

Нагадаємо: у червні дискусія про книгу «Легенди Львова» за участі автора проходила в Перемишлі.

Візит глави УГКЦ до Варшави та презентація його книги

12 вересня в будинку Конференції Єпископату Польщі відбулася конференція «Який шлях до миру в Україні?», організована Католицьким інформаційним агентством. Участь у події взяв, зокрема, архієпископ Святослав Шевчук. Основою для роздумів гостей цієї зустрічі стала крайня книга глави Української греко-католицької церкви «Orędzia pokoju». Видання є перекладом українського духовного щоденника архієпископа Шевчука, написаного з війни. У травні цього року книга вийшла в Києві під назвою «Україна стоїть! Україна бореться! Україна молиться!». Це заклик, який часто повторює митрополит.

Видання містить послання Блаженнішого Святослава, які він щоденно доносив українцям через соціальні мережі від початку повномасштабної війни в Україні й до 24 лютого 2023 року. Ці промови охоплюють розповіді про поточні воєнні події та теологічні, моральні, а також історичні й соціальні міркування.

Під час зустрічі архієпископ Святослав Шевчук пояснив, що книга не має кінця.

«Це тому, що війна все ще триває. Але ми сподіваємося, що вона закінчиться і все матиме фінал в руках Воскреслого Господа», – сказав під час конференції архієпископ, слова якого цитує сайт misyjne.pl.

Вступ до польського видання «Orędzia pokoju» написав примас Польщі архієпископ Войцех Поляк, а також Константинопольський православний патріарх Варфоломій I.

Слід додати, що зранку 12 вересня глава Української греко-католицької церкви відвідав важкохворого єпископа-емерита Василя Медвіта в монастирі отців василіан у Варшаві. Увечері цього ж дня владика Василій Медвіт помер. Одразу після цього Блаженніший Святослав у храмі при монастирі отців василіан відслужив панахиду за покійного.

Сейм Польщі засудив викрадення українських дітей росією

11 вересня польський Сейм ухвалив резолюцію, де засудив російську федерацію й Білорусь за викрадення українських дітей для нелегального усиновлення та русифікації.

«Сейм Республіки Польща однозначно засуджує викрадення українських дітей із метою їхнього незаконного усиновлення та русифікації. Дії російської федерації та її співпраця з Республікою Білорусь є ганебним замахом на українську ідентичність, порушують Конвенцію ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, а також Конвенцію ООН про права дитини, ініціатором якої виступила Польща», – ідеться у резолюції.

Зміст документа, проєкт якого представила президія Сейму, зачитала віцемаршалок Моніка Веліховська.

У документі депутати рішуче виступають проти порушення міжнародних норм, що відбувається внаслідок системних дій російської влади, зокрема президентських наказів.

«Ми рішуче виступаємо проти порушення міжнародних норм системними діями російської влади, разом з указами президента, які дозволяють усиновлювати дітей, позбавлених батьківського піклування, і надавати їм російське громадянство», – наголошено в резолюції. Депутати очікують від міжнародної спільноти виконання цього рішення та вживання заходів для покарання винних у воєнних злочинах, скоєних проти українського народу.

«Сейм Республіки Польща закликає якнайшвидше припинити практику незаконних викрадень та уможливити повернення українських дітей на батьківщину та до їхніх законних опікунів», – зазначено в резолюції.

eprasa.pl 7af6776799

Депутати також нагадали, що від початку російської агресії проти України Польща стоїть на боці жертв, зокрема найбільш вразливих – дітей, наприклад, підтримуючи неповнолітніх біженців, а також беручи участь у роботі Міжнародної коаліції за повернення українських дітей.

У документі польські політики теж закликають міжнародну спільноту долучитися до цієї та інших ініціатив, спрямованих на повернення українських дітей на батьківщину.

«Щиро дякуємо польському парламенту за непохитну позицію у боротьбі за повернення українських дітей додому. „Save Ukraine" продовжує рятувати українських дітей з росії й тимчасово окупованих територій. Ми закликаємо міжнародну спільноту долучитися до цієї важливої місії, яку підтримує Польща. Разом ми захистимо майбутнє України», – написав у фейсбуці засновник організації «Save Ukraine» Микола Кулеба. Організація працює над поверненням депортованих дітей в Україну.

За офіційними даними української влади, від 24 лютого 2022 року з України до росії депортували близько 20 тисяч дітей. І це тільки ті випадки, які вдалося зафіксувати офіційно. Українські правозахисники вважають, що їх може бути сотні тисяч.

Усик про затримання: «Непорозуміння»

17 вересня багато українських та польських медіасайтів повідомило, що в аеропорту Кракова затримали українського боксера Олександра Усика. Як зазначив речник польської прикордонної служби Карпатського відділу Яцек Міхаловський, інцидент стався тому, що перевізник не допустив до посадки боксера та особу, що його супроводжує, але пасажири відмовлялися покинути зону виходу на літак. Виявилося, що Усик приїхав з Києва до Кракова, звідки збирався вирушити до Іспанії. Особу, яка його супроводжувала, працівники аеропорту не хотіли впускати на борт літака. Портал onet.pl вказує, що боксер не погодився з цим. У результаті було затримано обох.

Згодом дружина Усика Катерина виклала в інстаграмі відеоповідомлення, де розповіла, що «все добре» і «нічого кримінального не сталося». Через деякий час українського боксера відпустили. На інцидент відреагував також президент України Володимир Зеленський, який на своєму каналі в телеграмі зазначив, що він обурений таким ставленням до Олександра Усика.

Після подію прокоментував і сам боксер.

«Друзі, все добре. Сталося непорозуміння, яке швидко вирішилося. Дякую всім, хто хвилювався. Дякую українським дипломатам за підтримку. І повага польським правоохоронцям, які виконують свої обов'язки, попри зріст, вагу, розмах рук і регалії», – написав у соцмережах Олександр Усик.

Фото з фейсбук-сторінки Олександра Усика

Питання війни на Економічному форумі у Карпачі

3-5 вересня у курортному місті Карпач (Нижньосілезьке воєводство) відбувся 33-й Економічний форум. Цьогорічний захід проходить під гаслом «Час нових лідерів: формуємо майбутнє разом». У форумі взяло участь понад шість тисяч учасників, серед яких – політики, економісти, експерти та бізнес-лідери з понад 60 країн. Україну представляло більше ніж дві сотні діячів. Це представники місцевого самоврядування, бізнесу, громадських організацій та журналісти.

Одна з дискусійних панелей була присвячена питанню війни в Україні. Присутні, зокрема, говорили про те, які кроки необхідно вжити, щоб справедливе покарання досягло всіх винних у воєнних трагедіях в Україні. Експерти теж міркували, як міжнародна спільнота може сприяти розбудові миру в регіоні.

Присуджено Підляську науково-літературну нагороду за 2024 рік

4 вересня Капітула Підляської науково-літературної нагороди на своєму засіданні прийняла рішення про присудження відзнак за 2024 рік.

У категорії «Художня творчість» відзначено Єлизавету Томчук, керівницю Українського ансамблю пісні й танцю «Ранок», яка також виступає в гурті «Родина».

А в категорії «Самоврядна діяльність» нагороду здобув доктор Микола Хроль, досвідчений самоврядник, у своїй громадській та професійній роботі він підтримує розвиток культури меншин.

Метою Підляської науково-літературної нагороди є промоція української мови та культури регіону шляхом вшанування й нагородження людей, які відіграють важливу роль у її функціонуванні, збереженні, дослідженні та розвитку. Нагорода була заснована 2022 року Підляським науковим інститутом та Союзом українців Підляшшя. Відзнаку присуджено вже двічі – у 2022 та 2023 роках. До цього часу її отримало 8 осіб.

Урочисте оголошення цьогорічних лавреатів та церемонія вручення Підляської науково-літературної нагороди 2024 року заплановано на 6 жовтня в Більську на Підляшші.

Фото з фейсбук-сторінки
Підляського наукового інституту

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 7af6776799

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Візит Зеленського до США

22 вересня президент Володимир Зеленський повідомив про початок візиту до США, де він має намір представити розроблений план перемоги президенту країни Джо Байдену, в Конгресі обом партіям, кандидатам в президенти Камалі Гарріс і Дональду Трампу, а також іншим лідерам країн-партнерів. Під час візиту до США Зеленський виступить на Генеральній асамблеї ООН та зустрінеться з представниками американських оборонних та енергетичних компаній, українською громадою. Президент анонсував також найближчими днями зустрічі з лідерами країн Глобального Півдня, «сімки», Європи, із керівниками міжнародних організацій.

За словами Зеленського, в його плані перемозі є «декілька пунктів. Чотири з них – основні пункти. Плюс один, який нам потрібен після війни… Мова про безпеку, мова про геополітичне місце для України, мова про дуже сильну військову підтримку, доступну для нас, і про те, що ми маємо вільно вирішувати, як використовувати ту чи іншу річ. Мова йде про рішення щодо економічної підтримки, але які, гадаю, будуть цікавими».

Президент України зазначає, що не хоче розкривати деталі плану раніше, ніж обговорить його з Джо Байденом.

«У більшості своїй рішення щодо плану залежать саме від нього. Від інших союзників також, але є пункти, які залежать саме від позитивної волі і підтримки Сполучених Штатів. Дуже розраховую, що він підтримає цей план», – сказав Володимир Зеленський.

Також він зазначив, що реалізація цього задуму потребуватиме швидких рішень партнерів і розкрив, на який період розрахований цей план: «План розрахований на рішення, які мають статися починаючи з жовтня до грудня місяця. Тоді ми вважаємо, що план спрацює».

У той же час видання Bloomberg із посиланням на поінформованих співрозмовників повідомляє, що план перемоги, який президент Володимир Зеленський має представити Джо Байдену, передбачає запрошення до вступу України в НАТО, зобов'язання США щодо постійних поставок сучасного озброєння, чіткий шлях до членства України в Європейському Союзі та «інші економічні та безпекові домовленості».

Україна завдає удари по військових арсеналах рф

Сили оборони України все частіше завдають удари по НПЗ, аеродромах та військових арсеналах росії, де перебувають тисячі тонн боєприпасів, що є запасами на кілька місяців ведення війни.

Так, в ніч на 18 вересня дрони СБУ, ГУР та ССО успішно атакували великий склад головного ракетно-артилерійського управління Міноборони рф у російському населеному пункті Торопець Тверської області.

Як повідомляється, на складі зберігалися ракети, призначені для оперативно-тактичних ракетних комплексів «Іскандер», тактичних ракетних комплексів «Точка-У», КАБи та артилерійські боєприпаси. Після прильотів українських дронів розпочалася надзвичайно потужна детонація. Пожежа охопила ділянку шириною 6 кілометрів. Місцева влада оголосила евакуацію населення.

А вночі на 21 вересня Україна завдала вогневого ураження по арсеналу «Тихорецьк» в Краснодарському краї. Цей об'єкт входить в трійку найбільших баз зберігання боєприпасів окупантів та є одним з ключових в логістичній системі російських військ.

За наявною інформацією, в момент удару на території арсеналу знаходився черговий ешелон, який доставив щонайменше 2 тисячі тонн боєприпасів, зокрема і з КНДР. Атаковано також радіолокаційну станцію «Подльот», що виявляла повітряні цілі в напрямку арсеналу.

Окрім цього, Служба безпеки України завдала удару по 23-му арсеналу Головного артилерійського управління міністерства оборони рф неподалік населеного пункту Октябрський Тверської області. Фіксуються пожежа та детонація в районах обох військових арсеналів.

Президент Володимир Зеленський підкреслив, що Україна завдала ураження по арсеналах у росії своєю зброєю, без використання зброї союзників. Він також зазначив, що продовжить переконувати партнерів у тому, що «Україні потрібна повноцінна далекобійність, і не лише наші власні дрони, не лише наші власні ракети, які поки не мають достатньої дальності, але й усе те, чим світ може бути убезпечений від терору росії». «Щоб це сталося, рішучість наших партнерів має відповідати сміливості українців, – додав він. – Відповідь на питання, коли завершиться ця війна, насправді в тому, коли рішучість партнерів не відставатиме від того, що ми можемо робити для нашого захисту, для нашої незалежності, для нашої перемоги».

Євросоюз надасть 160 млн євро для підтримки української енергетики

ЄС надає додаткову суму, обсягом близько 160 млн євро, на цю зиму, щоб допомогти Україні підготуватися до ще однієї зими в умовах російських ударів по енергосистемі. Вона включатиме 60 млн євро гуманітарної допомоги – наприклад, на облаштування пунктів обігріву та обігрівачі, та близько 100 млн євро на ремонтні роботи і генерацію з відновлюваних джерел. Про це оголосила президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн, яка приїхала 20 вересня з візитом до Києва.

«І ця сума – 100 млн – надається з доходів від заморожених у Європі російських активів. Це абсолютно справедливо, щоб росія заплатила за зруйноване», – додала фон дер Ляєн.

Вона зазначила, що від початку повномасштабної війни ЄС вже надав на енергетичну підтримку України близько 2 млрд євро – і це мінімальна оцінка, оскільки не враховує вартості усього обладнання, наданого фізично. Серед іншого, Україна отримала понад 10 тисяч генераторів і трансформаторів через Механізм цивільного захисту ЄС. Також президентка Єврокомісії згадала, що в Литві розбирають цілу теплову електростанцію (ТЕЦ) з метою перевезення її частинами до України та подальшої відбудови.

Тим часом посол ЄС в Україні Катаріна Матернова розповіла, що для підтримки побитої обстрілами української енергосистеми цієї зими ЄС планує збільшити експорт електроенергії в Україну, а також готує постачання енергообладнання. За її оцінками, Україну чекає непроста зима, але ситуація не буде катастрофічною.

Забруднення українських річок

У середині серпня 2024 року почала з'являтися інформація про забруднення української річки Сейм, що протікає

eprasa.pl 7af6776799

на Сумщині та Чернігівщині з Курської області рф. 27 серпня Держагенція з рибного господарства звинуватила росіян в отруєнні води.

У Київській міській держадмінстрації повідомили про створення двох сценаріїв щодо потенційного забруднення Дніпра. За песимістичним прогнозом, якщо неякісна вода із Десни досягне столиці, у місті передбачили запаси очищеної води.

11 вересня у Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів повідомили, що забруднена вода із річки Сейм може досягти Київщини 14-16 вересня. Однак очисні споруди мають впоратися із забрудненням.

15 вересня забруднення дісталося Київщини, однак якість води у місцях водозаборів Києва та Броварів, що під Києвом, перебувала у межах норми.

17 вересня на Сумщині, однак, зафіксували повторне погіршення якості води з річки Сейм у верхніх пунктах моніторингу. Міндовкілля повідомляє, що повторне забруднення продовжує рухатися по руслу річки Сейм, а на річці Десна ситуація стабілізувалася.

31-й Lviv BookForum

31-й Міжнародний літературний фестиваль відбудеться 3-6 жовтня у Львові наживо та онлайн.

3,5 мільйони глядачів по всьому світу, десятки тисяч офлайн-відвідувачів у Львові та сотні мільйонів охоплень у соцмережах – за два роки повномасштабної війни спільнота Форуму видавців згуртувалася довкола пошуку нових сенсів і себе в нових умовах. Упродовж 30 років саме спільнота допомагала Lviv BookForum вистояти попри кризи, пандемію та війну. Саме тому фокусна тема фестивалю в цьому році – Сила спільнодії.

Серед учасників фестивалю: лавреат Букерівської премії Салман Рушді (Сполучене Королівство), економіст і письменник Джеймс Алан Робінсон (Сполучене Королівство), письменники й письменниці Софі Оксен (Фінляндія), Георгій Господінов (Болгарія) та Мирослав Шкандрій (Канада), поет Кшиштоф Чижевський (Польща), філософиня й літературознавиця Ґаятрі Чакраворті Співак (США) та десятки світових та українських інтелектуалів.

Фокусна тема дозволить через історичний та актуальний досвід українців обговорити теми, які впливають на глобальні демократичні процеси: постколоніалізм в Україні та світі, сила громадського активізму й молоді, національна пам'ять та міжнародні конфлікти.

Програмна директорка Lviv BookForum Софія Челяк ділиться деталями: «У межах програми ми розкриватимемо три головні аспекти: напрями дискусій, присвячених постколоніалізму, висвітлимо активізм у різних його проявах та говоритимемо з українськими військовими, журналістами та документаторами про російсько-українську війну».

Вже третій рік поспіль Hay Festival (Сполучене Королівство) виступає діджитал-партнером фестивалю, який безкоштовно транслюватиме дискусії англійською, іспанською та українською мовами для багатомільйонної світової аудиторії. А ще один цьогорічний діджитал-партнер – це Інститут гуманітарних досліджень (Австрія), він допомагатиме Lviv BookForum з логістикою.

Lviv BookForum – це 20 дискусій, 5 публічних інтерв'ю з топовими українськими та іноземними інтелектуалами, церемонія відкриття, 4 партнерські події.

На жаль, цьогоріч на Lviv Book Forum не буде проводитись ярмарок. «Нам довелося відмовитися від ярмарку з двох причин: на місці, де він відбувався, зараз якісь конструкції, залиті в бетон, а інша причина – ми не знайшли достатньо коштів його профінансувати», – повідомляє програмна директорка Софія Челяк.

Конкурс Young European Heritage Makers

У рамах програми «Дні європейської спадщини» для дітей та молоді з усієї Європи, які прагнуть глибше пізнати спадщину свого народу і презентувати її світові, оголошується конкурс Young European Heritage Makers. Про це повідомляє Посольство України в Польщі.

Цьогоріч тема конкурсу звучить так: «Спадщина маршрутів, мереж і зв'язків». Учасникам пропонується дослідити різні способи взаємозв'язку європейської спадщини – через історичні торгові шляхи, культурні мережі чи сучасні цифрові зв'язки.

Переможці конкурсу візьмуть участь у кульмінаційному заході – виставці проєктів у Палаці Європи у французькому Страсбурзі.

Завдання конкурсу: ● збирати досвід та історії про те, як діти та молодь розуміють європейський вимір своєї місцевої спадщини – як матеріальної (пам'ятники та будівлі, особливості природного ландшафту), так і нематеріальної (танці, пісні чи місцеві культурні традиції, які практикує громада учасника конкурсу); ● виявляти та висвітлювати творчість молоді, яка цікавиться спадщиною; ● привернути увагу майбутніх #HeritageMakers і вибудувати тісні контакти з їхніми однолітками з інших частин Європи.

Як взяти участь у конкурсі?

Перший крок. Організуйте захід із групою молодих людей у вікових категоріях 6-11 років (немає обмежень щодо кількості учасників у групі) та 11-17 років (у групі має бути 2-5 учасників), зосереджуючись на питанні «Якою є ваша європейська спадщина?».

Другий крок. Презентуйте результати своєї роботи у форматі відео (до 5 хв.) або фотографії/малюнка чи іншого візуального зображення з описом, що не перевищує 800 слів. Важливо те, що саме діти мають бути авторами роботи, адже це можливість для них висловити своє бачення. Роль наставників полягає лише в тому, щоб направляти молодих європейських #HeritageMakers у процесі дослідження.

Третій крок. Завантажте заявку вашої групи на спеціальну сторінку Днів європейської спадщини (europeanheritagedays.com/Young-European-Heritage-Makers/Add-Your-Story) та заповніть форму з деталями про учасників групи. Коли національний координатор схвалить вашу роботу, вона буде опублікована на веб-сайті Днів європейської спадщини. Заявки можуть бути заповнені українською та/або англійською і французькою мовами.

Важливі дати: 2 вересня – 31 грудня 2024 р. – організація заходів та заповнення аплікаційних заявок на сайті Днів європейської спадщини; до 31 січня 2025 р. – оцінювання робіт на національному рівні, вибір двох національних переможців (по одному у кожній з вікових категорій); лютий 2025 р. – оцінювання на європейському рівні; березень 2025 р. – оголошення переможців; травень 2025 р. – візит до м. Страсбург (Французька Республіка) переможців у віковій групі 11-17 років.

Більше інформації на сайті Днів європейської спадщини.

У разі виникнення запитань звертайтеся до національного координатора Днів європейської спадщини в Україні Галини Малініної: gmalinina@ukr.net.

eprasa.pl 7af6776799

Лешно-Ґурне. Джерело – Пожежна частина Лешно-Ґурне

Павло ЛОЗА, Анна ВІННИЦЬКА, Григорій СПОДАРИК

Українці долучилися до допомоги постраждалим від повені

Затоплені будинки, вулиці та машини, зірвані мости, відсутність струму. Так виглядають деякі міста Нижньої Сілезії та Опольського і Любуського воєводств через повінь. Українці в Польщі організовують збори на допомогу постраждалим від стихійного лиха.

Щойно на півдні Польщі вода почала заливати перші населені пункти, прем'єр-міністр України Денис Шмигаль висловив готовність направити сотню рятувальників зі спеціальним обладнанням.

«Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль надіслав мені заяву про солідарність із Польщею та готовність негайно направити сотню рятувальників, оснащених спеціальним обладнанням, для боротьби з повінню. Зворушливо», – написав польський прем'єр Дональд Туск у мережі X.

Раніше міністр закордонних справ Чехії Ян Ліпавський повідомив, що отримав подібну пропозицію кадрової та матеріальної допомоги від свого українського колеги Андрія Сибіги у зв'язку з повінню на півночі Чехії.

Загалом Україна запропонувала підтримку Молдові, Польщі, Румунії, Словаччині, Угорщині та Чехії у подоланні наслідків від повеней.

Як зазначає Адам Вевюрка, представник Об'єднання лемків із Лігниці, інформація про допомогу, яку Україна вирішила надати, зокрема Польщі, не залишилася непоміченою серед місцевих українців.

Олава. Джерело – управління міста

– Я чув дуже позитивні відгуки від представників української, зокрема лемківської, громади, яка проживає у Нижній Сілезії. Вони навіть сказали, що пишаються реакцією України, – розповідає представник лемківської організації, який від початку слідкує за тим, котрі з населених пунктів постраждали від повені.

– Ми в телебаченні чуємо передусім про міста. Про села майже ніхто не говорить та не пише. І не відомо, чи найбільше страждали саме села, відрізані водою від світу. Я знаю, що Лешно-Ґурне в ґміні Пшемків затопила річка Бобр. Майже половина сімей у цьому селі – представники нашої громади. Також у Шпротаві, де живуть лемківські родини, протиповеневі вали просочилися водою, і вона влилася до містечка, – розповідає Адам Вевюрка.

eprasa.pl 7af6776799

На допомогу постраждалим прийшла не лише українська влада, але також українські організації, що діють в Польщі. У Варшаві збір коштів для потерпілих від повені оголосила громадська ініціатива «Євромайдан-Варшава». Українці столиці, виявивши солідарність, відгукнулися на нього.

«Вирішила долучитися до збору коштів. Колись поляки мені дуже допомогли», – читаємо в коментарях під збором, який відкрила організація.

На частину отриманих грошей волонтери «Євромайдан-Варшава» придбали та передали необхідні речі: воду, сухі харчі, мийні засоби та корм для тварин. Представники ініціативи закликають українців у Варшаві також приносити допомогу до районних адміністрацій.

Збір оголосив і фонд Uniters. До пункту допомоги організації люди несли питну воду, гумові чоботи, таблетки та фільтри для очищення води, термоковдри. Зібрані речі надійшли, зокрема, до родин у містах Клодзко та Тшебешовиці.

«Будьмо солідарні!»

Свою збірку відкрив і Щецінський відділ Об'єднання українців у Польщі.

– Рішення організації приєднатися до збірки для потерпілих внаслідок повені було виявом нашої подяки за солідарність поляків з Україною, що воює. До нас приходили теж біженці з України й казали, що хочуть долучитися до такої збірки, – розповідає Іван Сирник, голова Щецінського відділу ОУП.

– Ми з України, тому добре розуміємо те, що зараз відчувають поляки. Коли приїхали сюди, отримали від них дуже велику допомогу й зараз хочемо також допомогти потерпілим, чим можемо, – говорять українці в Кошаліні, які принесли до пункту збору допомоги корм для тварин, воду, харчі тривалого зберігання, паперові рушники.

У Івана Сирника чи не найбільший серед українців досвід допомоги, оскільки відділ, де він головує, почав підтримувати Україну одним із перших ще у 2014 році. Беручи ж до уваги те, що ситуація дуже динамічно змінюється, а разом із нею й потреби потерпілих, Іван Сирник переконаний, що найкраще допомагати фінансово.

Шпротава. Фото – Любуської поліції

– Те, що було важливе два-три дні тому, щоб люди могли просто вижити, тобто вода та їжа, нині вже є неактуальним. Тому, на мою думку, найкраща форма допомоги – це фінансова збірка. Ми мусимо бути готовими допомагати потерпілим за два-три тижні або ще пізніше. А з зібраних коштів купимо найнеобхідніші речі, можливо, будівельні матеріали, – каже Іван Сирник.

Перші генератори від Щецінського відділу ОУП уже поїхали до зони затоплення. Голова відділу підкреслює, що не варто реагувати спонтанно та раптово. Потрібно діяти продумано, бо допомога буде потрібна ще довгі місяці. Іван Сирник перебуває на постійному зв'язку з центрами допомоги та координаційними пунктами Нижньої Сілезії, які повідомляють йому, чого зараз потребують потерпілі.

«Це мій обов'язок бути там»

Збір коштів для потерпілих від повені польських місцевостей відкрив також львівський фонд «Серця разом». Його дії в Польщі координує, зокрема, представник нашої громади Христофор Патра. Він також є учасником Клубу українських байкерів. Ці дві структури співпрацюють й активно підтримують Україну у війні проти агресора, готуючи зараз уже двадцяту поїздку з допомогою. Однак перед черговим виїздом в Україну Христофор Патра та група волонтерів поїхали на кілька днів у околиці міста Клодзко. Там допомагатимуть у наведенні порядку в навколишніх селах.

– Маємо контакт із місцевими людьми, які їздять із допомогою в Україну. Тепер вони волонтери, що борються з наслідками повені, а ми їдемо їх підтримати, – відзначає Христофор Патра з Ґіжицька. Про солідарність говорять і в офіційному зверненні фонду «Два серця», де нагадують, що друзі з Польщі приймали біженців, надсилали гуманітарну допомогу, надавали прихисток, а сьогодні самі опинилися в біді.

«Ми пам'ятаємо, як наші польські друзі першими відгукнулися після підриву Каховської ГЕС. Сьогодні вони потребують нашої підтримки. Це наш шанс показати, що ми разом не лише в боротьбі з ворогом, але й у боротьбі з будь-якими негараздами. Допоможемо Польщі так, як вони допомагали нам. Разом ми сильні! Підтримка друзів – це також боротьба за мир і людяність», – читаємо у зверненні фонду «Серця разом», який збирає кошти для потерпілих від повені в Польщі. Христофор Патра за зібрані гроші хотів би купити генератори, які на постраждалих теренах зараз дуже потрібні. Він планує також передати деякі речі з уже підготовленого гуманітарного вантажу для України. Ідеться, наприклад, про маски, котрі захищатимуть від неприємних запахів чи вірусів. Повезуть також супи швидкого приготування, макарони, каші, консерви, харчування та молоко для немовлят, гумові чоботи, лопати, рукавиці тощо. На місці планують зорієнтуватися щодо чергових потреб.

– Для мене як українця це просто обов'язок там бути, – пояснює Христофор Патра потребу допомагати тим, хто зараз у Польщі страждає від повені. Для волонтера важливими є також принципи роботи, які були відпрацьовані в Україні. Зібрані речі не залишають на складах і не передають іншим організаціям. Волонтери їх особисто завозять безпосередньо до потерпілих. ●

eprasa.pl 7af6776799

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

XXIX Відкриття культурного сезону українців Вармії та Мазур

«Думка»

У Срокові 14 вересня відбулося XXIX Відкриття культурного сезону українців Вармії та Мазур. Захід спільно організовують місцеве самоврядування, фонд «Яворина», Ольштинський відділ і сроковський гурток Об'єднання українців у Польщі (ОУП).

Про суть таких заходів розповіла війт ґміни Сроково Катажина Садовська, яка спільно з головою сроковського гуртка ОУП Богуславою Табакою відкрила захід.

«Особливо у зв'язку з подіями за нашим східним кордоном мусимо робити все, щоб молоде покоління виростало в культурній спадщині, яку передають із покоління у покоління», – зауважила війт. Вона наголосила також на існуванні тісної співпраці з місцевими українськими організаціями.

Своєю чергою голова Ольштинського відділу ОУП Степан Мігус, згадавши про майже тридцятилітню традицію заходу, зауважив, що майбутнє події та подібних ініціатив залежатиме від активності місцевих лідерів Об'єднання. Голова поінформував, що у відділі зараз триває звітно-виборча кампанія та вибори керівництва окремих структур. Він закликав обирати людей, які будуть активні на місцях. Саме з такого підходу народилася ідея організувати захід у Срокові.

«Звертаюся до вас також із закликом не буди байдужими й допомагати Україні. Те, що там відбувається, – це величезна трагедія українського народу. Але вона може поширитися й на всю Європу», – відзначив Степан Мігус. Він закликав теж, щоб, дивлячись концерт, глядачі пам'ятали про те, що відбувається на «нашій духовній Батьківщині». На прохання Степана Мігуса присутні хвилиною мовчання вшанували жертв російської агресії в Україні.

Під час події виступив теж голова Комісії нацменшин сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства Ярослав Слома. Він нагадав, що невіддільну частину суспільства Вармії та Мазур становлять депортовані в рамах акції «Вісла» українці та їхні нащадки. Символом відкритості до цієї спільноти стали підтримка культурних заходів чи взяття під опіку сеймика української школи в Ґурові-Ілавецькому. Згадуючи про війну, Ярослав Слома зауважив, що метою путіна не є підпорядкування лише України, а відбудова імперії.

«Тому Україна сьогодні бореться для оборони вільного та демократичного світу, також нашого. Ми маємо бути повністю солідарні з українським народом», – говорив Ярослав Слома. Він зазначив, що, якщо Україна паде, то агресор опиниться на українсько-польському кордоні. Усвідомлення цього має мобілізувати весь демократичний світ до широкої підтримки українського народу, який розділяє такі самі цінності. Ярослав Слома запевнив також, що велику цінність для регіонального самоврядування становить те, що Вармію та Мазури населяють мешканці різного походження. Вони, як і їхні предки, говорять різними мовами та належать до різних віровизнань.

«Проте всіх нас об'єднує прагнення будувати спільне мирне майбутнє як у регіоні, так і між нашими братніми народами», – підсумував голова сеймикової комісії нацменшин.

До публіки сроковського заходу звернувся ще один особливий гість – волонтер, представник Клубу українських байкерів і фонду «Серця разом» Христофор Патра. Спочатку він подякував українцю зі Срокова Володими-

Голова гуртка Богуслава Табака та війт Катажина Садовська

eprasa.pl 7af6776799

рові Галаку, який співпрацює з клубом та фондом під час організації допомоги Україні. Зараз волонтери готують уже двадцяту поїздку.

«Невелика громада може багато зробити завдяки таким волонтерам, як ті, хто зібрався у цьому залі», – відзначив Христофор Патра. Він розповів, що до цього часу їм вдалося доставити в Україну 9 машин, а дві наступні відвезуть у цій поїздці. Волонтер повідомив, що допомогу переважно доставляють у Херсон, де співпрацюють із дружніми фондами. Тим часом минулого разу відбувся виїзд на Покровський напрямок.

Ансамбль «Сонечко»

«Кожний злотий є важливим. Можете кошти передавати нам чи іншим фондам. Волонтери – це армія, яка також бореться з москалями. Без волонтерів перемога очевидно неможлива. Треба усвідомлювати це», – закликав Христофор Патра. Він нагадав, що солдати на фронті постійно потребують форми на зміну чи харчів, які можна приготувати в умовах відсутності кухні. З огляду на кількість війська такі потреби постійно залишаються величезними.

«Раз висланого вистачить надовго – ні, це так не діє. Щоденно має відбуватися постачання. Ми мусимо допомагати, щоб той, хто ризикує своїм життям, мав хоч трохи комфорту», – пояснював Христофор Патра. Волонтер згадав також про жорстокість ворога, котрий, зокрема, вживає заборонену зброю на зразок касетних бомб.

«Як проходить московська орда, то не лишається нічого», – розповів Христофор Патра. Волонтери не раз проїжджали через повністю знищені села, де у ямах чи підвалах змушені жити люди, серед яких – діти. Для них однією з розваг, як із жалем зауважив волонтер, є визначення виду зброї, яка вдарила в селище або пролітає поряд. Тому волонтер повторив своє прохання про найширшу підтримку України й тих, хто їй допомагає.

Захід відвідали й постійні друзі України та українців: Віктор Марек Лейк із дружиною професоркою Тересою Астрамович-Лейк. Зі словом до учасників звернулася також уповноважена маршалка у справах нацменшин Анета Бжиска. Вітальні листи для організаторів надіслали консул України в Ґданську Олександр Плодистий, маршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Марцін Свєнціцький та віцемаршалок Сильвія Яскульська, а також сенаторка Йоланта Пйотровська.

Артур Михайлов

Артистичну програму відкрив ансамбль «Сонечко», учасниками якого є діти зі сроковського пункту навчання української мови. Молоді артисти, з котрими працює вчителька Дарія Оринчак, представили дві пісні: «Рідна мати» та «Серце моє там, де Україна». Публіку порадували танцями й сольними співами колективи з української школи в Ґурові-Ілавецькому «Думка» і «Журавка». Представлена програма стала живим доказом того, що молодь, яка хоче продовжувати традиції своїх предків і до того ж здобути якісну освіту, повинна обирати саме цю школу. До цього заохочувала хореографка «Думки» Марія Рудишина. Вона розповіла зі сцени про діяльність ансамблю під час літніх канікул, як-от виступи в Чехії, Німеччині та на Лемківській ватрі у Ждині. Концертну програму продовжили гурт «Друзі» з Венґожева та соліст Артур Михайлов, родом з України, який зараз живе у Варшаві. ●

Гурт «Друзі»

eprasa.pl 7af6776799

ІНТЕРВ'Ю

Мирослава РУДИК
Фото авторки статті

Діалог між українцями, які проживають в Україні, і тими, хто виїхав

Нещодавно відомий український письменник і волонтер Андрій Любка на своїй фейсбук-сторінці написав такі рядки: «Отримав ось таку цікаву книжку від друзів з Польщі. Ці тексти – рефлексії українців про міграцію в Польщу, про своє життя в цій країні, в дуже близькій, але все ж чужій. Тому й називається вона, як на мене, дуже глибоко – „Тут я вже не такий, як усі". Ці тексти зібрав професор університету в Познані Ришард Купідура, за що йому велика вдяка. А ще подяка за 12 000 грн на авто для ЗСУ, які було зібрано під час презентацій цього збірника в Україні».

Тож наша сьогоднішня розмова з багатогранною особистістю – дослідником літератури, вчителем україністики у вищій школі – Університеті ім. Адама Міцкевича у Познані, упорядником вищезгаданої книги «1 і 101 день українців в Польщі» про проблеми міграції українців у літературному осмисленні цієї теми, організатором різноманітних заходів, присвячених українству, доктором Ришардом Купідурою.

Ришард Купідура

– Пане Ришарде, що спонукало вас обрати викладання україністики як професію?

– Це дуже симптоматичне запитання, яке чув чи не кожен іноземний україніст/ка і яке демонструє, що українська філологія й надалі вважається екзотичною спеціальністю, а за тим, що хтось займається саме українською культурою, має ховатися якась небанальна історія. Ця ситуація, думаю, зумовлена багатьма чинниками, частина з яких носить постколоніальний характер. Я сподіваюся, однак, що згодом все менше, насамперед самих українців, буде дивувати те, що є охочі займатися культурою народу, який нараховує майже 50 мільйонів людей по всьому світу.

– Які основні виклики виникають під час викладання української мови та літератури іноземним студентам? Скільки студентів зараз навчається на цій спеціальності в Університеті імені Адама Міцкевича?

– Не бачу особливих викликів, єдине що – війна, яку принесла на українську територію російська федерація, змушує шукати баланс поміж тим, щоб з одного боку – не замовчувати цієї теми, а з іншого – не закріплювати у студентів хибної асоціації, що Україна – це завжди про війну. Адже знайомство з українською культурою – це справжня інтелектуальна та естетична пригода, на яку мають право також сучасні студенти-україністи. Щодо кількості студентів на кафедрі україністики нашого університету, то все відбувається у залежності від конкретного набору. В загальному, то кількість студентів коливається від 10 до 20 осіб. Додатково раз на два роки набираємо групу магістрів.

– Чи помітили ви зміни в інтересі до України та її культури останніми роками, особливо після нападу росії на Україну?

– Звісно, що ця зміна відбувається, але вона не настільки сильна, як ми, можливо, цього сподівалися. І мені здається, що це логічно – бо війна почалася не через те, що в Україні відбулося щось екстраординарне, а через те, що керманич сусідньої країни з'їхав з глузду. Та не лише він, до речі. Ситуацію змінила, однак, міграція, у Польщі з'явилося тепер набагато більше українців, з якими поляки мають безпосередній контакт. Мало того, українська культура – література, театральні вистави, музика, візуальне мистецтво – все це постає зараз тут, серед нас, поляків. Відтак це нове завдання для місцевих україністів – стежити за цим процесом, досліджувати його та коментувати належним чином.

– Які літературні твори або автори української літератури є найбільш популярними серед ваших студентів?

– Оскільки іноземні студенти починають знайомитися з кращими зразками української літератури щойно на заняттях в університеті, то зрозуміло, що в першу чергу їх захоплюють твори Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Михайла Коцюбинського тощо. Принагідно я помітив одну цікаву річ: у цих студентів ніколи не складається враження про те, що українська література – це завжди про страждання. Навпаки: зазвичай дуже швидко виловлюють її у всіх сенсах емансипаційний потенціал.

– Нещодавно вийшла у світ ваша книга про життя українців у Польщі. Розкажіть детальніше про цей

eprasa.pl 7af6776799

задум, адже це не лише особисті історії українців, а й важливий історичний документ.

– Так, я мав приємність бути упорядником цієї книжки. Вона стала результатом літературного конкурсу «Мій перший та сто перший день у Польщі», організованого Університетом ім. Адама Міцкевича у Познані у співпраці з Європейським університетом Віадріна у Франкфурті-на-Одрі у рамах наукового проєкту «Освоєння європейського культурного простору: Німеччина, Польща та Україна в сучасному міграційному літературному дискурсі». Темою конкурсу була особиста або ж вигадана історія, пов'язана з досвідом міграції з України до Польщі. Книжка викликає неабиякий інтерес серед читачів та дослідників не лише через актуальність теми, але також через суто літературні переваги багатьох творів. Це, безумовно, тішить.

– Презентація книги нещодавно відбулася в Україні: Львів, Золочів, Луцьк… Які ваші враження?

– Так, цього літа вперше після повномасштабного вторгнення росії мені вдалося побувати в Україні, побачитися з багатьма друзями та відвідати місця, за якими я скучив. Водночас це була нагода презентувати книжку про мігрантів, яка, сподіваюся, знайде свого читача в самій Україні. Ознайомлення із досвідом мігрантів може, як на мене, допомогти розвінчати наявні міфи про те, що ті, хто виїхав, просто десь там «жирують». Такі міфи однозначно шкідливі й непотрібні. Поїздка до України була свого роду фіналом туру, який ця збірка мала вже в семи польських містах та в Загребі. Я задоволений саме такою послідовністю, адже завдяки їй я міг розказувати не лише про історії, що ввійшли до книжки, але також про ті, які лунали вже на попередніх презентаціях. Тому я сподіваюся, що не лише сама збірка, але й відкриті та щирі розмови у Львові в Домі Франка, де зустріч модерував директор музею, франкознавець Богдан Тихолоз, та в Золочеві, де зустріч модерувала письменниця Галина Новосад, будуть хай і невеличкою, але все ж таки цеглинкою в побудову діалогу між українцями, які проживають в Україні, і тими, хто виїхав.

– Книга є результатом літературного конкурсу. Чи він матиме продовження?

– Після того, як була прийнята книжка, з'являється спокуса продовжити цю справу. Однак день 24 лютого 2022 року починає зовсім новий розділ, це вже історії про українське біженство, які часто проникнуті травмою й стражданнями. Я вважаю, що незалежно від того, що ці історії заслуговують бути почутими й збереженими, слід спочатку добре подумати, чи саме літературний конкурс є для цього відповідною формою. Щиро кажучи, тут у мене є певні сумніви. ●

«Українська весна» у Познані

Наближається XVII едиція фестивалю «Українська весна», який цього року об'єднає дискусії, мистецтво, музику та літературу, зосереджуючись на темах, пов'язаних із природою, довкіллям і впливом війни на ці аспекти.

Серед численних заходів варто виділити дебати «Війна з висоти пташиного польоту», які відбудуться 4 жовтня о 18:00 в Atelier Wilmar.

Дискусія за участю екологині Марини Романенко та журналіста Радослава Наврота буде присвячена катастрофічним наслідкам воєнних дій для українського природного середовища, включно з пожежами, забрудненням і порушенням міграції птахів.

З 4 по 6 жовтня в CK Zamek у Познані відбудеться книжковий ярмарок, де можна буде відкрити для себе українську літературу як польською, так і українською мовами. Серед учасників виставки будуть, зокрема, Видавництво Фонду «Пограниччя» та книгарня Harna з Познані. 6 жовтня заплановано також показ фільму «Я і Фелікс» режисерки Ірини Цілик, який розповідає про дорослішання хлопчика в 90-х роках на тлі післявоєнної реальності.

4 жовтня відбудеться літературна зустріч із професоркою Орисею Демською, яка проведе лекцію на тему зв'язку між мовою та природним середовищем.

У музичному вимірі фестивалю в Польщі дебютує Молодіжний симфонічний оркестр України, який виконає як твори українських композиторів, так і європейську класичну музику.

Під час фестивалю ми також зможемо помилуватися унікальними витинанками авторства Дарії Альошкіної, які зображують силу і роль жінок та символіку природи. Окрім перегляду цих надзвичайних витворів мистецтва, буде можливість взяти участь у майстер-класах з витинанки.

Не бракуватиме й атракцій для дітей, таких як творчі майстер-класи, які розвинуть їхню уяву та дозволять весело й креативно провести час.

Гордій Старух, артист і музичний продюсер зі Львова, представить свій унікальний стиль, що поєднує традиційні українські пісні з сучасною електронною музикою. Його творчість є містком між минулим і сучасністю, а його виступи захоплять публіку своєю енергією та оригінальністю.

Театр також відіграє ключову роль у цій едиції фестивалю. Вистава «Carpathian Rage» у постановці Дмитра Леончука – це смілива п'єса, натхненна «Екологічною баладою» Ольги Мацюпи. Вона розповідає про вирубку лісів Карпат, війну та моральні дилеми, з якими стикаються герої, балансуючи між людським і тваринним інстинктом.

Організатором «Української весни» є суспільно-культурне товариство «Польща-Україна». Співорганізаторами фестивалю є Культурний центр Замек (CK Zamek) у Познані та Товариство «Łazęga Poznańska». ●

eprasa.pl 7af6776799

Історичний календар

ВЕРЕСЕНЬ

Підготувала редакція
Фото з Вікіпедії

2 вересня 1954 р. на Одещині, в селі Демидівка Любашівського району в сільській інтелігентній родині народився Володимир Панченко – літературознавець, народний депутат Верховної Ради України I скликання, член Українського ПЕН-клубу та Ініціативної групи «Першого грудня».

Батько Володимира був агрономом і пасічником, мама – вчителькою місцевої школи. Хлопець закінчив Демидівську восьмирічку і Любашівську школу №1. Вчився добре, довгий час обирав між математикою і літературою, але захоплення словом взяло гору. Не останню роль у цьому зіграла сестра Світлана, яка також вчилася на філологічному факультеті. Згодом закінчив філологічний факультет Одеського державного університету ім. Мєчнікова та аспірантуру, лишився на кафедрі радянської літератури та літератури народів СРСР. У 1979 році був прийнятий до Спілки письменників України.

У 1984 році переїхав з родиною до Кіровограда (нині – Кропивницький), куди його запросили викладачем на кафедру української літератури Кіровоградського педагогічного інституту ім. Пушкіна (нині – Центральноукраїнський державний університет ім. Винниченка). Пізніше Панченко очолив у цьому університеті кафедру зарубіжної літератури та компаративістики. Також він був обраний головою обласної організації Спілки письменників України і поринув у дослідження літературної мапи краю та творчості пов'язаних з ним письменників: Марка Кропивницького, братів Тобілевичів, Євгена Маланюка, Юрія Яновського, Костя Шимановського. Особливе місце в цих дослідженнях зайняла постать Володимира Винниченка. У 1992 році Панченко навіть поїхав до Франції, в містечко Мужен, де Винниченко мешкав останніх 17 років свого життя. Крім спогадів дослідник привіз колекцію особистих речей письменника, які передав до обласного краєзнавчого музею. У жовтні 1998 року Панченко захистив у Київському університеті ім. Шевченка докторську дисертацію на тему «Творчість Володимира Винниченка 1902-1920 років у генетичних і типологічних зв'язках з європейською літературою», а в 2004 році видав книжку «Володимир Винниченко: парадокси долі і творчості. Книга розвідок і мандрівок».

Наприкінці 1980-х Панченко долучився до національно-демократичних процесів, які охопили Україну. В 1990 році його обрали до Верховної Ради України, де він увійшов до «Народної ради» разом з Ігорем Юхновським, Левком Лук'яненком, Дмитром Павличком, Лесем Танюком, В'ячеславом Чорноволом та іншими. На його долю випало історичне голосування 24 серпня 1991 року Акта про державну незалежність України.

У 2001 році Володимир Панченко прийняв запрошення Києво-Могилянської академії, де працював на кафедрах філології і літературознавства. З 2002 по 2007 рік обіймав посаду віцепрезидента з навчальної роботи. У жовтні 2002 року став засновником і шеф-редактором інтернет-видання «ЛітАкцент». У 2014 році увійшов до ініціативної групи «1 грудня». Був активним учасником Помаранчевої революції та Революції Гідності.

У 2018 році у нього діагностували онкозахворювання, однак попри хворобу, до останнього напружено працював: протягом 2018-2019 років одна за одною вийшли його книги: «Повість про Миколу Зерова», «Літературний ландшафт України. XX століття», «Сонячний годинник. Книга пілігрима» (2-ге видання).

Помер Володимир Панченко 14 жовтня 2019 року. Похований в селі Олексіївка Кропивницького району.

6 вересня 1924 р. у Києві народився Михайло Брайчевський, історик та археолог, один із засновників «Руху за перебудову».

Корінний киянин. З відзнакою закінчив історичний факультет Київського університету, працював в Інституті археології Академії наук СРСР. Автор монографій «Коли і як виник Київ» (1963), «Біля джерел слов'янської державності» (1964), «Походження Русі» (1968), «Утвердження християнства на Русі» (1988).

У 1960 році була «завалена» докторська дисертація «Анти (нариси з історії Східної Європи в епоху великого переселення народів)», в якій Михайло Брайчевський обстоював виникнення державності у східних слов'ян ще в антський період, що повністю перекреслювало основні постулати норманської теорії. Історик здобув докторську ступінь лише в 1989 році.

На противагу норманістам, вважав князя Аскольда справжнім хрестителем Русі і засновником Давньоруської держави.

За працю «Приєднання чи возз'єднання» (1966), де рішуче розкритикував «Тези до 300-річчя возз'єднання України з Росією» та підпис під листом української інтелігенції на захист жертв брежнєвських репресій («Лист 139-ти») був звільнений з роботи. Його праці не друкували, Брайчевського не допускали на конференції і забороняли посилатися на його твори.

Брайчевський був переконаним захисником української мови. Він звинувачував Москву в антиукраїнській політиці, нищенні пам'яток історії та культури, русифікації. Вважав, що з Європою Україну пов'язують куди більш тісніші зв'язки, ніж із двома «братніми народами»: «Але хто б міг розтлумачити мені, чому Україна, скажімо, має об'єднатися з Узбекистаном або Киргизією і не об'єднуватися з Польщею, Чехією, Угорщиною, Словаччиною, Болгарією та іншими європейськими народами, з якими її зв'язують до порівняння тісніші та органічніші зв'язки – історичні, культурні, світоглядні, конфесійні і т.д.».

Вчений звертав увагу на той факт, що «російська культура в XVII-XVIII ст. перебувала у жалюгідному стані і стояла набагато нижче від української. Вона не тільки не могла здійснювати „благотворний вплив" на українську культуру, але навпаки, сама розвивалася під благотворним впливом останньої». Наслідком тривалої русифікації стало те, «що країна майже із стовідсотковою грамотністю, якою описав

eprasa.pl 7af6776799

її в середині XVII ст. Павло Алеппський, Україна на початку XIX ст. перетворилася на країну з майже суцільною неписьменністю».

Михайло Брайчевський помер 23 жовтня 2001 року в Києві.

11 вересня 1864 р. у селі Пушкарне (нині Грабовське) на Сумщині народився Павло Грабовський, поет, лірик, публіцист.

Навчався в Харківській духовній семінарії. У 3-му класі виключений за належність до харківської групи революційної народницької організації «Чорний переділ», заарештований і висланий у рідне село під нагляд поліції.

У 1885-му мобілізований на військову службу в Туркестанський військовий округ. Незабаром жандармерія розкрила його участь у складанні й поширенні відозв народників та прокламацій проти самодержавства. У 1886-му Павла Грабовського ув'язнили і засудили до п'ятирічного заслання до Сибіру. За участь у складанні і поширенні відомого протесту-відозви політв'язнів «Заява російському уряду» (1889) знову заарештований, провів три роки в Іркутській губернській в'язниці.

Там він розпочинає активну літературну діяльність. Надсилає вірші у галицькі часописи, де друкуються його статті, нариси. Займається перекладами. Грабовський перебував у засланні у Вілюйську (з 1893-го), Якутську (з 1896-го), Тобольську (з 1899-го). Повернутися до рідної України йому не судилося, на чужині поет провів 20 років із 38.

Незадовго до смерті, в автобіографії писав: «Горем та злиднями почалося моє життя, горем та злиднями закінчиться. Але не треба мені ніяких задоволень і ласощів, дали б тільки можливість працювати на користь рідного краю, присвятити йому ті слабкі сили, які ще залишилися в моєму пораненому і понівеченому тілі. Не дають і не дадуть».

В умовах заборони української мови дбав про її існування, зміцнення й розповсюдження. Постійно підтримував зв'язок з Україною, листувався з Іваном Франком, Борисом Грінченком.

У Галичині вийшли окремими виданнями його ліричні збірки «Пролісок» (1894), «З півночі» (1896), «Кобза» (1898) та збірки перекладів «Твори Івана Сурика» (1894), «З чужого поля» (1895), «Доля» (1897).

У статті «Дещо про творчість поетичну» доводив, що поезія повинна бути засобом «боротьби з світовою неправдою, сміливим голосом за всіх пригноблених і скривджених».

Помер Павло Грабовський 12 грудня (29 листопада) 1902 року у Тобольську від туберкульозу. Похований на Завальному кладовищі поруч із декабристами.

13 вересня 1834 р. в селі Маньківці на Вінниччині в родині місцевого дяка Патрикія Свидницького та доньки колишнього греко-католицького пароха Мотрони Ганчевської народився син Анатолій – в майбутньому автор першого українського соціального роману «Люборацькі», поет, етнограф і педагог, один із перших популяризаторів творів Тараса Шевченка.

Отець Патрикій (через два роки після народження Анатолія він отримав сан священника) любив читати і мав чималу бібліотеку. За сімейною традицією сина свого він теж бачив священником, тому в 1843 році Анатолія віддають до Крутянської бурси, а після її закінчення – до Подільської духовної семінарії в Кам'янці-Подільському.

Однак схоластична система навчання, заснована на зазубрюванні, не задовольняла допитливий розум хлопця, який, за спогадами сучасників, відзначався життєрадістю, іронічним ставленням до життя, потягом до всього нового, незвіданого. За рік до закінчення курсу навчання Свидницький всупереч волі батька залишає семінарію і вступає в 1857 році на медичний факультет Київського університету. Згодом переводиться на історико-філологічний факультет, але і його не закінчує – батько позбавив його будь-якої підтримки, а самому заробити на навчання було складно.

Ще під час навчання він захопився народницькими ідеями, був членом таємного Харківсько-Київського студентського товариства. Восени 1859 року став одним із ініціаторів відкриття в Києві двох недільних шкіл, які вирізнялися демократизмом і давали початкову освіту охочим до знань різного становища та віку: від семи до тридцяти років.

Восени 1860 року Свидницький складає іспити на звання вчителя російської словесності і отримує призначення до Миргородського повітового училища. У Миргороді він теж відкриває недільну школу, навчаючи грамоті звуковим методом, використовуючи у викладанні українську мову, знайомлячи своїх слухачів з українською літературою, зокрема з поезією Тараса Шевченка. Сам він теж ще зі студентських часів пробує писати поезію.

У Миргороді Свидницький винаймав квартиру в будинку, де зупинявся Шевченко в 1845 році. Він збирає матеріали про перебування Шевченка на Миргородщині, організовує літературні вечори з читанням поезії Кобзаря для широкої громадськості. Відкриває в Миргороді громадську бібліотеку, збирає фольклор та етнографічні матеріали.

У 1862 році почалися репресії проти народників, недільні школи були заборонені. Щоб не потрапити до списку «неблагонадійних», Свидницький переїжджає в Козелець на Чернігівщині, де влаштовується в акцизному відомстві у Козелецькому повітовому земстві. Одружується з дочкою козелецького лікаря Оленою Величківською.

Ще в Миргороді він почав роботу над романом «Люборацькі», який став першим соціальним романом в українській літературі. На прикладі родини священника автор розкриває, як під впливом зросійщення і ополячення руйнуються родинні зв'язки, що призводить до трагедії. При чому зросійщення автор вважав більшим злом. Про це ж він писав і в інших творах, зокрема в пісні «А вже років двісті як козак в неволі».

Свидницький намагається лишатися корисним для суспільства. Він займається самоосвітою з наміром здати іспити з права і змінити рід занять. Задумує підготувати популярний підручник з граматики української мови. Пише другу частину «Люборацьких», яка, втім, за його життя не була надрукована – спочатку через закриття журналу «Основа», потім – через Валуєвський циркуляр.

Безвихідь і безгрошів'я все частіше змушують Свидницького шукати розради в чарці. Наприкінці життя він переїжджає до Києва, влаштовується працювати в архівах, шукає кращої роботи в Одесі та Кам'янці-Подільському, але безрезультатно.

Помер Анатолій Свидницький 30 липня 1871 року. Похований в Києві, однак на сьогодні місце поховання втрачене.

eprasa.pl 7af6776799

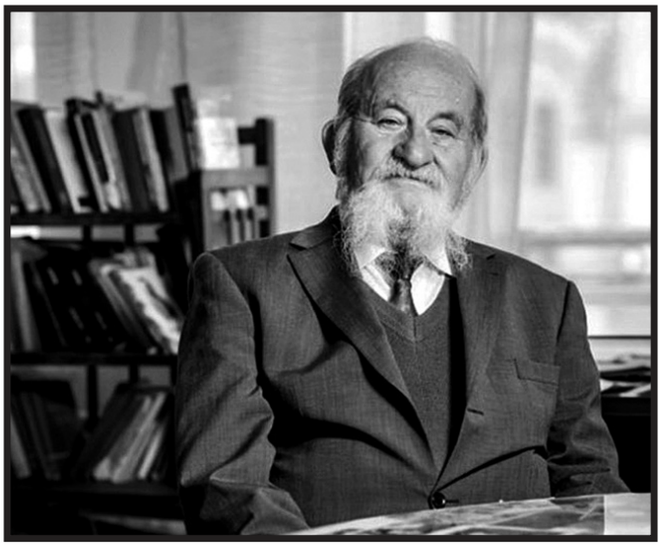

Професор Микола Мушинка

(1936-2024)

12 вересня на 89-му році життя відійшов у вічність Микола Мушинка, лемко з Пряшівщини, що був видатним україністом, фольклористом, етнографом. Микола Мушинка мав багато друзів та шанувальників не лише в Україні, Словаччині чи Чехії. Його знали також у Польщі, де науковець вивчав фольклор, бував на Лемківщині.

Про смерть дослідника повідомили в Закарпатській академії мистецтв, де він працював від 2014 року на посаді професора.

«Закарпатська академія мистецтв висловлює велику вдячність нашому професору за той великий дар, яким він щедро ділився на парах зі студентами, та скарби, які він зібрав у своїх статтях, наукових розвідках, монографіях, записах. Залишаються з нами його старання і підтримка початків наукової діяльності в академії, зокрема як одного із засновників міжнародної науково-практичної конференції „Ерделівські читання". Починаючи з 2006 року Микола Мушинка постійно відкривав перед нами нові, непрочитані сторінки нашої культури й історії, а відтак – і нас самих. З нами залишаються зустрічі в Ужгороді, Пряшеві, Свиднику. Тут, в Україні, залишиться неоціненна збірка творів графіки й живопису Миколи Новаківського, яку професор у 2016 році передав Львівському національному музею ім. Андрея Шептицького. Завдяки науковій роботі Миколи Мушинки з нами залишаються „Голоси предків"», – ідеться у повідомленні академії.

Про смерть професора написали теж лемківські організації у Польщі.

«З великим смутком прийняли зме вістку о тім, же до вічного житя перейшов проф. Микола Мушинка – фольклорист, літературознавець, гордий русин-українець заслужений для нашой громади. Вічная пам'ять!» – опублікувало новину на своєму сайті Об'єднання лемків.

– Це була дуже приємна людина, з якою мав нагоду спілкуватися, зокрема під час Ватри у Ждині. Навіть є розмова з професором зі Ждині, де я також давав інтерв'ю, – згадує Адам Вевюрка, третій заступник голови ОЛ, представник організації в Лігниці.

У день смерті професора на своїй фейсбук-сторінці Адам Вевюрка написав таке:

«Велький Лемко-Русин зо Словації, а може ліпше з землі нашой по другій страні границі, де од поколінь жиют наші Русини-Руснаки. Дякую, Пане Миколо, за Вашу працю в єднаню Лемків з Польщі та Словації. Ви своїма науковими працями вказували етнографічні і історичні факти, то є през науку і любов до свого – нашого – спільного, што треба все витягати в мирі і правді до себе руки. Я теж відчув то, як розпалював з Вами Ватру в Ждині та в Канаді, та колі з Вами бесідував про наш світ тот минулий і гнесьній. Вірю, што од гнеска будете палити для нас вшитких Ватру што дня і ждати на нас. Дякую, што Ви ціж творили добре для Об'єднання лемків. Вспівчуття для Родини. Дякую Богу, што міг Вас пізнати. Вічна Вам памят тут на Землі і не лем».

***

Микола Мушинка народився 20 лютого 1936 року в селі Курів на Пряшівщині. Закінчив у Пряшеві Руську гімназію. Вищу освіту здобув у Карловому університеті в Празі. Від 1960-го працював у кабінеті україністики Кошицького університету. Вчився в аспірантурі у Празькому університеті та Київському університеті імені Тараса Шевченка (1964-1966). У Києві Микола Мушинка познайомився зі «шістдесятниками» Іваном Дзюбою, Іваном і Надією Світличними, Лесем Танюком, Михайлиною Коцюбинською, Іваном Драчем, Дмитром Павличком, Іваном Гончаром.

У 1968 році за протест проти окупації Чехословаччини військами Варшавського договору Миколі Мушинці заборонили наукову діяльність. Лише 1990 року він був реабілітований та повернувся в Пряшівський університет.

Миколу Мушинку називають найвідомішим українцем Словаччини. Він заснував і від 1990 року очолював Асоціацію україністів Словаччини, а також Наукове товариство імені Тараса Шевченка, створене в 1994 році. У 1997-му Мушинка став першим іноземним академіком Національної академії наук України. Завдяки праці Миколи Мушинки науковці отримали доступ до важливих документів. Зокрема, завдяки професору фонди Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України збагатились архівом відомого поета Олександра Олеся.

Микола Мушинка є автором приблизно 200 наукових розвідок, понад 1000 статей, 350 рецензій, 50 книг. Слід додати, що професор писав теж статті для «Нашого слова», зокрема на тему лемківських видань у світі.

У 2016 році науковець був відзначений ювілейною медаллю «25 років незалежності України». Серед інших цю нагороду отримали колишні українські президенти Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко.

Павло ЛОЗА

Фото з сайту nas.gov.ua

eprasa.pl 7af6776799

РЕЦЕНЗІЇ

Катерина Девдера, «Віндобонський апокриф». Видавництво Старого Лева, 2024. – 296 с.

Дарина ПОПІЛЬ

Геппі-енд, який потрібен нам усім

«Віндобонський апокриф» – дебютний роман Катерини Девдери. Проза авторки, що до цього часу займалась поезією, зачаровує красою, естетикою, ніжністю. Занурюючись у текст, не хочеться з нього випливати. Перед нами постає історія любові. Не кохання, а саме любові, і то у дуже різних її сенсах та значеннях.

Життя людей, що пов'язують свої долі з мистецтвом чи то пак будь-якою творчістю, зазвичай дещо відрізняються від решти життів. У них багато спонтанності, пошуків натхнення, а отже, пригод та нових вражень, багато сенсів, захованих десь на споді, немало меланхолії та світлого смутку.

Головна героїня, українська аристократка Марта Кравченко, змалку збагнула, що хоче малювати. Її дитинство, юність та молодість поділені поміж різними містами і, можна сказати, навіть світами. Поділля, Київ, Відень – на кожному етапі у Марти відбувається розкриття істинних бажань та талантів. А водночас діється щось значно більше, а проте безпосередньо пов'язане з малюванням: зустріч з Майстром та зародження глибоких почуттів до нього ще в зовсім дитячому серденьку.

Шлях Марти до омріяної мистецької кар'єри, як і шлях до взаємного кохання – тернистий і заплутаний. Події розгортаються наприкінці XIX століття, коли у Мистецькій академії у Відні не можна було ще навчатись жінкам. З допомогою впливової та вигадливої бабусі Марта перевдягається хлопцем і таким чином розпочинає свої студії. В академії її викладачем стає не хто інший, як Майстер, він же відомий художник Стефан, з яким вона познайомилась ще у Києві, мешкаючи у тітки. Марта ні на мить не забувала талановитого митця і з нетерпінням чекала нової зустрічі з ним, плекаючи надію, що Стефан її пам'ятає і, можливо, також небайдужий до неї.

Маскарад з переодяганням і видаванням себе за юнака-студента за певний час відкрився, що стало проблемою для Стефана та Марти, в яких вже встигли зародитись пристрасні стосунки. Адже поважний професор старший від юної художниці на 20 років. Бабусі дівчини ця вся ситуація геть не до смаку. Тож вона хитрощами та шантажем змушує Стефана відмовитись від своїх почуттів та покинути Марту.

Насправді всю описану вище історію ми зустрічаємо у книзі дещо згодом. Розпочинається оповідь з молодого лікаря Антонія, до якого приходить Марта за рекомендацією своєї подруги Анни, кузини Антонія. Марта приходить на огляд, тому що погано почувається і майже не спить. Антоній робить висновок, що дівчині необхідний відпочинок. Він поки що не знає, що болить їй найбільше розбите серце і що спогади про Майстра не дають Марті спокійно жити, тож вона розчиняється в улюбленій справі – малюванні, працює безперестанку, чим ще більше себе виснажує.

Роман побудований таким чином, що ми потрохи пізнаємо цілісний сюжет через призму життя кожного з героїв. Розділи названі іменами персонажів. Спочатку нам розказана історія Антонія, його непросте дитинство. Ми бачимо в ньому зародження сильних почуттів до загадкової, закритої Марти. Потім ми занурюємось в історію Марти. Згодом Майстра Стефана. Наприкінці нам розказана історія Анни – кузини Антонія та найкращої приятельки Марти. Цікавим є те, що, здавалось би, зовсім не ключова героїня книги насправді у підсумку якось наче склеює всі тріщинки роману, згладжує вибоїни і дає цій всій історії любовей, їхніх втрат та віднайдень щасливе завершення.

Неймовірним є те, як у книзі легко та вишукано переплетені такі, здавалось би, різні ландшафти, на фоні яких розгортаються стосунки поміж героями. Вишуканий Відень (попередником міста є давня Віндобона, яку зустрічаємо у назві романі), сповнений елегантних цукерень, красиво одягнених містян, походів до опери та театру, гучних, багатих балів, заворожує своєю казковістю та красою. Проте не менш чарівними у романі постають кремезні гори і притаманне їм дихання спокою та вічності. Молоді люди приїздять до Карпат, аби насолодитись там спокоєм, духмяним повітрям, смачною, натуральною їжею, часом, що пливе там геть по-іншому, аніж у великому місті. Цей час кожному з наших героїв і допомагає відшукати своє істинне призначення, а що важливіше: свою справжню любов.

«Любов, – пише Мартин Шварцман (дідусь Антонія – прим. авт.) улітку 1892 року, – це все, що потрібно знати й чого варто було би вчитися».

Увесь роман пронизаний цим пошуком любові, але не лише любові в сенсі кохання. А любові до справи свого життя, до самого себе. Герої відшукують свою ідентичність, своє справжнє покликання у непрості часи. Особливо нелегкі для жінок. Світ довкола був сповненим стереотипів щодо жінок-мисткинь. Сильні характери та неймовірні таланти Марти та Анни долають поступово усі заборони та упередження.

«Обачність – це добре, але настає час, коли ти або стаєш відважним, або потай сам себе зневажаєш», – такі слова говорить батько Анні, яка довгий час боялась приступити до так бажаної роботи з мармуром.

Анна, як і інші персонажі роману, долає свої страхи, і це приносить їй бажане щастя та умиротворення.

Щось є у «Віндобонському апокрифі» такого казкового та доброго. Попри різноманітні труднощі та сумні епізоди в життях героїв, над усіма перипетіями панує світло. Ось наче стежка когось звертає у темряву, але за хвильку знову вигулькує сонце, і на душі стає радісно та тепло. Іноді нам усім потрібні такі історії: красиві у словесному та емоційному сенсах, сповнені віри та надії на краще майбутнє. Геппі-енди останнім часом не модні, ані в літературі, ані в кінематографі. Але насправді вони дуже доречні, особливо коли так гарно, природно та органічно виписані.

«Ближче до великих зовнішніх стихій тонше й глибше відчуваєш стихії внутрішні», – пише Марта до Антонія наприкінці роману. З цією мудрою думкою, як і багатьма іншими в книзі, легко погодитись. На тлі непростих подій довкола ми часто починаємось знайомитись з собою справжнім. Нехай це знайомство буде приємним, як і ця книга, що викликає естетичне задоволення та звичайну, людську радість. ●

eprasa.pl 7af6776799

Управа Мазурського відділу Об'єднання українців у Польщі, а також греко-католицька парафія у Гіжицьку запрошують на

XXXIII Міжнародні концерти церковної музики,

які проходитимуть **5-6 жовтня 2024 року** на Мазурах.

Від імені організаторів – голова Мазурського відділу ОУП Іван Пік

XXIII МІЖНАРОДНІ КОНЦЕРТИ ЦЕРКОВНОЇ МУЗИКИ – 2024

Програма

5.10.2024 р. – субота

16.00. Греко-католицький храм у Венґожеві. Концерт за участю:
- Хору собору св. пророка Іллі Православної церкви України з Дубна (Україна)
- Хору «Благовіст» греко-католицької парафії з Криниці-Здруй (Польща)
- Капели бандуристок «Струни серця» Львівського фахового коледжу культури і мистецтв з м. Львів (Україна)
- Камерного хору «Новенна» Дитячої музичної школи з м. Стрий (Україна)
- Ансамблю пісні та музики «Сокіл» Культурно-мистецького центру з м. Яворів (Україна)
- Хору духовенства Дубенського благочиння Православної церкви України з Дубна (Україна)
- Хору «Дзвін» Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій з м. Львів (Україна)

18.00. Греко-католицький храм у Ґіжицьку. Концерт за участю:
- Хору собору св. пророка Іллі Православної церкви України з Дубна (Україна)
- Хору «Благовіст» греко-католицької парафії з Криниці-Здруй (Польща)
- Капели бандуристок «Струни серця» Львівського фахового коледжу культури і мистецтв з м. Львів (Україна)
- Камерного хору «Новенна» Дитячої музичної школи з м. Стрий (Україна)
- Ансамблю пісні та музики «Сокіл» Культурно-мистецького центру з м. Яворів (Україна)
- Хору духовенства Дубенського благочиння Православної церкви України з Дубна (Україна)
- Хору «Дзвін» Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій з м. Львів (Україна)

6.10.2024 р. – неділя

9.00. Греко-католицький храм у Банях-Мазурських. Свята літургія і концерт за участю:
- Хору духовенства Дубенського благочиння Православної церкви України з Дубна (Україна)

10.00. Греко-католицький храм у Венґожеві. Свята літургія і концерт за участю:
- Ансамблю пісні та музики «Сокіл» Культурно-мистецького центру з м. Яворів (Україна)

10.00. Греко-католицький храм у Видмінах. Свята літургія і концерт за участю:
- Хору ім. Івана Павла II римо-католицької парафії з Видмін (Польща)
- Хору «Дзвін» Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій з м. Львів (Україна)

10.30. Римо-католицький храм у Вількасах. Концерт за участю:
- Хору собору св. пророка Іллі Православної церкви України з Дубна (Україна)
- Капели бандуристок «Струни серця» Львівського фахового коледжу культури і мистецтв з м. Львів (Україна)

11.30. Греко-католицький храм у Круклянках. Свята літургія і концерт за участю:
- Камерного хору «Новенна» Дитячої музичної школи з м. Стрий (Україна)

12.00. Греко-католицький храм у Ґіжицьку. Архієрейська свята літургія і екуменічна молитва-панахида за полеглих захисників України в російсько-українській війні (з 2014 року і донині) за участю:
- Хору «Благовіст» греко-католицької парафії з Криниці-Здруй (Польща)

16.00. Євангельсько-аусбурський храм у Ґіжицьку. Гала-концерт за участю:
- Органістки Євангелицько-Аугсбурського костелу з Ґіжицька (Польща)
- Хору собору св. пророка Іллі Православної церкви України з Дубна (Україна)
- Хору «Благовіст» греко-католицької парафії з Криниці-Здруй (Польща)
- Капели бандуристок «Струни серця» Львівського фахового коледжу культури і мистецтв з м. Львів (Україна)
- Камерного хору «Новенна» Дитячої музичної школи з м. Стрий (Україна)
- Ансамблю пісні та музики «Сокіл» Культурно-мистецького центру з м. Яворів (Україна)
- Хору духовенства Дубенського благочиння Православної церкви України з Дубна (Україна)
- Хору «Дзвін» Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій з м. Львів (Україна)

Почесний патронат: Високопреосвященніший владика Аркадій Трохановський – єпарх Ольштинсько-Ґданський
Організатори: Мазурський відділ Об'єднання українців у Польщі та греко-католицька парафія в Ґіжицьку

eprasa.pl 7af6776799

У 90-річчя від дня народження нашої Професорки

НАША ДОРОГА ВИХОВАТЕЛЬКО

пані ГАЛИНО КРИВАНСЬКА-ОВСІЦЬКА

сердечно дякуємо і пам'ятаємо,
що Ви формували нашу молодість, завдяки чому
ми пішли рідномовним руслом у життя
і стали педагогами для наступних поколінь.
Тож бажаємо Вам спокійного життя, міцного здоров'я
і щедрих Божих ласк на подальші роки життя.

Ваші вдячні учні-матуристи 1962 року
Педагогічного ліцею №2 з українськими класами
в Бартошицях

Від щирого серця хочемо привітати
з ювілеєм сили та мудрості
з 90-РІЧЧЯМ
шановну і чудову жінку

ГАЛИНУ ОВСІЦЬКУ!

Нехай Ваші роки будуть гордістю для Вас,
нехай життя триває спокійно і рівно,
нехай Вас оточує щастя і любов.
Бажаємо Вам міцного здоров'я, добра, миру,
хай здійсняться всі задуми
та завжди перебувати в радісному настрої.

З повагою,
Українське вчительське товариство в Польщі

З 21 по 27 жовтня 2024 року у Варшаві пройде Ukraina! 9. Festiwal Filmowy, єдиний в Польщі фестиваль, присвячений українському кіно. Покази відбудуться у кінотеатрах «Кінотека», «Атлантик» та Центрі кінокультури ім. Анджея Вайди. Також з жовтня по грудень Ukraina! 9. Festiwal Filmowy пройде в інших містах Польщі, а з 1 по 17 листопада 2024 року фестивальні фільми будуть доступні онлайн на платформі MEGOGO.PL.

Під час фестивалю буде представлено близько 60 фільмів, серед яких найновіші українські художні, документальні, короткометражні та анімаційні стрічки, а також картини, що здобули нагороди на міжнародних фестивалях. Фільми оцінюватиме професійне журі, до складу якого увійдуть кіноексперти з Польщі та України.
Цього року фестиваль включає три основні конкурсні секції: документальних, ігрових та короткометражних фільмів. Однією з родзинок програми стане секція, що має на меті познайомити глядачів з багатою культурою, історією та сучасною долею кримських татар. Тут відбудеться показ фільму «Додому» режисера Нарімана Алієва, що розповідає зворушливу історію батька і сина, які повертаються до Криму після анексії півострова росією, щоб поховати свого старшого сина відповідно до мусульманських традицій. Глядачі також матимуть нагоду побачити архівні відео та фільми минулого століття, які документують повсякденне життя, традиції та ландшафти Криму. Ці унікальні матеріали з фондів Центру міської історії у Львові є цінним свідченням історії Криму та кримських татар, а секція фестивалю є особливо актуальною з огляду на 10-ту річницю анексії та 80-ті роковини депортації кримських татар.
Фестиваль також передбачає широкий спектр супутніх заходів. Програма включатиме зустрічі з митцями, три дискусії – про кримських татар, російську пропаганду та українську і білоруську меншини в Польщі, а також дві виставки: фотографій Каріни Бендковської та плакатів Івони Ціхи. Для молодшої аудиторії заплановані майстер-класи та анімація, а для любителів музики – концерти. Крім того, два фільми будуть доступні з аудіодескрипцією та субтитрами для людей із вадами слуху, щоб зробити фестиваль доступним для якомога ширшої аудиторії. Організатори анонсують участь близько 50 гостей з України та Польщі, серед яких актори, режисери, продюсери та журналісти.
Сучасне українське кіно, яке покажуть під час фестивалю, стосується тем дорослішання, соціальних змін, ідентичності та війни, про які у світі говорять дедалі менше. Українські кінематографісти, попри труднощі з фінансуванням, продовжують створювати фільми, які зворушують та розважають, вони експериментують і навіть звертаються до наукової фантастики під час боротьби за свободу та право на існування своєї країни та української культури.
Кінофестиваль Ukraina! 9. Festiwal Filmowy – це унікальна можливість познайомитися та зрозуміти сучасне українське кіно та культуру, які продовжують процвітати всупереч величезним труднощам.

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 2000 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 7af6776799

KONTO ZBIÓRKI :
PL 55 10190 2806 0000 0001 5574 4432
KOD SWIFT: WBKPPLPP

POMOC DLA POWODZIAN

ДОПОМОГА ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ПОВЕНІ

W IMIĘ SOLIDARNOŚCI Z POTRZEBUJACYMI

Związek Ukraińców w Polsce
oddział w Szczecinie
70-385 Szczecin
ul Mickiewicza 45

PROWADZI ZBIÓRKĘ FINANSOWĄ
NA ZAKUP
ŻYWNOSCI ORAZ ŚRODKÓW HIGIENICZNYCH
DLA OFIAR POWODZI W POLSCE

Związek Ukraińców w Polsce

eprasa.pl 7af6776799